

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5
ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางสาวสุดาวรัตน์ ผลนา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์มณฑล ผ่องธณสุขภูฏี, 101 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีเนื้อหาเป็นการรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยได้ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2545 ผลการประเมินพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจนโยบายของรัฐบาลดี เมื่อมีเงินให้ชาวบ้านลงทุน ชาวบ้านก็ได้มีโอกาสประกอบกิจกรรมที่ตนเองถนัดและมีความรู้ความชำนาญทำให้เกิดอาชีพ เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ขึ้นในหมู่บ้าน เกิดกระบวนการทางสังคมที่เป็นรูปธรรมขึ้น เช่น มีการจัดเวทีชาวบ้าน มีการประชุมในหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านรู้ถึงหลักประชาธิปไตย ผู้ที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพใดก็จะทำได้ดีและประสบผลสำเร็จกว่าผู้ที่ไม่เคยประกอบอาชีพนั้นๆมาก่อน และมีการแก้ปัญหา คือ มีการจัดอบรมให้ความรู้โดยผู้ชำนาญทางด้านอาชีพ เพื่อเสริมสร้างงาน และช่วยลดปัญหาในด้านการดำเนินการ ทำให้ผู้มีส่วนใหญ่นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์

ซึ่งในโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะมีวัตถุประสงค์คล้ายกันคือการทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จตลอดจนจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

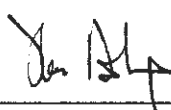
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์มงคล ผจงธนสฤษฏ์)

กรรมการสอบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวัญกมล กลิ่นศรีสุข)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน พ.ศ. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์มงคล ผจงชนสถยฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์กัญธมน แสงทอง อาจารย์นิเทศก์ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำด้วยดีมาตลอด
- คณะอาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการจัดการสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคมสำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีที่ให้คำแนะนำปรึกษาในด้านวิชาการ ตลอดจนช่วยตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี
- ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และพี่น้องในหมู่บ้านภูเขาลาดที่อำนวยความสะดวก ให้ข้อมูล และความอนุเคราะห์ต่างๆ
- เพื่อนๆบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านตำบลบ้านใหม่ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์นี้

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรม และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้ทำสารนิพนธ์ประสบความสำเร็จในชีวิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สุภารัตน์ ผลนา

สิงหาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญ (ต่อ)	จ
สารบัญ (ต่อ)	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ	2
3. กรอบแนวความคิดทฤษฎี	2
4. วิธีการดำเนินการ	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ 2544	7
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	7
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	8
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา	8

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	10
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมิน แบบชีพพีโมเดล	12
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	13
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	14
1. วิธีการประเมินโครงการ	14
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	16
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	19
5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	20
6. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	20
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	22
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	22
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	29
3. ผลการทดลองวิธีการใหม่	33
4. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	34
5. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	35
6. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	36
7. การประเมินผลโดยภาพรวม	41
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	42
1. สรุป	42
2. อภิปรายผล	43
3. ข้อเสนอแนะ	44
บรรณานุกรม	45
ภาคผนวก	46

สารบัญ(ต่อ)

		หน้า
ภาคผนวก ก	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี	47
ภาคผนวก ข	ระเบียบกรรมการกองทุนหมู่บ้านภูเขาดาค	91
ภาคผนวก ค	ภาพการจัดเวทีประชาคมระดับตำบล	98
ประวัติผู้เขียน		101

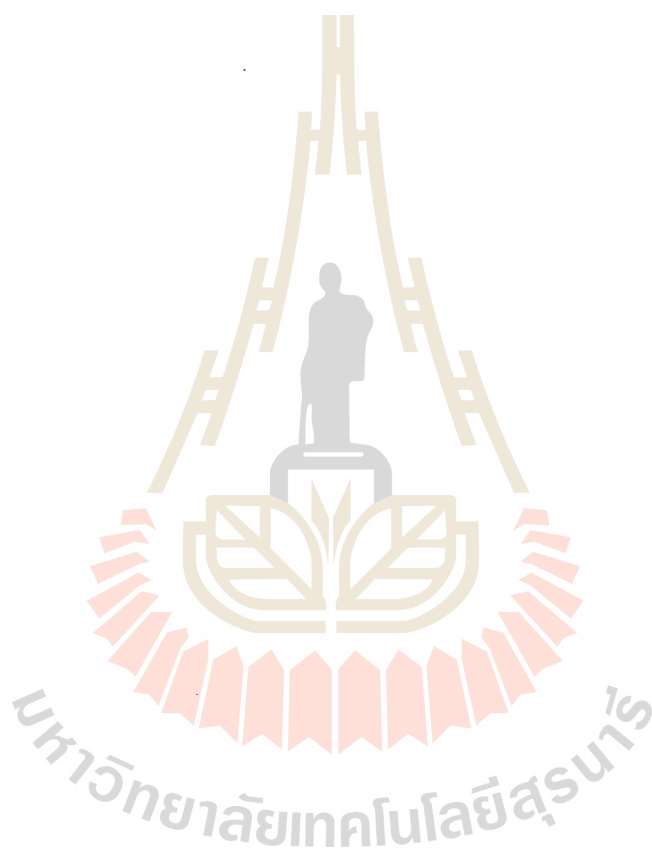
สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

3.1 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “จีพพีโมเดล”

17

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 การจำแนกจำนวนและอายุตามลักษณะประชากร	27
4.2 จำนวนสมาชิกและจำนวนเงินกู้ที่กู้เพื่อประกอบอาชีพ	31
4.3 จำนวนเงินที่ผู้กู้ กู้ในวงเงิน ตั้งแต่ 20,000 บาท ขึ้นไป ไม่เกิน 50,000 บาท	31
4.4 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ที่ทำให้เกิดกองทุน	36
4.5 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ของระบบบริหารจัดการกองทุน	37
4.6 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ของการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง	38
4.7 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ของการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ	38
4.8 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ของการมีศักยภาพและความเข้มแข็ง	39

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ความยากจนเป็นปัญหาที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหานี้ อยู่ จึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยด่วน เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ เพราะในอดีต เรามุ่งเน้นการพัฒนาประเทศจากโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดช่องว่างความยากจนมากขึ้น สังคมชนบทเกิดความอ่อนแอเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาการศึกษาของเด็กในชนบท ปัญหาการว่างงาน ปัญหาสุขภาพจิตที่เป็นผลพวงมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจต่อพิษภัยของยาเสพติด เมื่อปัญหาเหล่านี้ลุกลามมากขึ้นจนเป็นสาเหตุของปัญหาต่างๆ ที่จะพัฒนาประเทศ ดังนั้นเราควรให้ความสำคัญสร้างรากฐานในระดับล่างให้เข้มแข็ง จากภูมิปัญญาของชาวบ้าน ที่ทำให้เกิดกลุ่มกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้าน เช่นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตของแต่ละชุมชน

รัฐบาลได้เล็งเห็นปัญหาจึงได้มีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญห ความยากจนกองทุนดังกล่าวคือ **กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท** โดยโครงการนี้มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของชุมชน เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ของคนในท้องถิ่นให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและชุมชนที่เข้มแข็งยั่งยืนต่อไป ซึ่งการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นมานี้มี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

หมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับโอนเงินเมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 มีสมาชิกทั้งหมด 119 คน เป็นเงินกองทุนเพื่อให้ชาวบ้านนำไปประกอบอาชีพหรือไปลงทุนทำกิจการต่างๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการเข้ามาช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาความรู้ความเข้าใจแก่คณะกรรมการและสมาชิกทุกคนในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพมีการศึกษาและประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือประสบความ

สำเร็จมากนักน้อยเพียงใดเพื่อไปปรับปรุงแก้ไขโครงการกองทุนหมู่บ้านให้มีศักยภาพในการดำเนินงานยิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

- 2.1 เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานการจัดการและการบริหารของเงินกองทุนหมู่บ้าน บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่
- 2.2 เพื่อประเมินศักยภาพของชุมชนกับอนาคตกองทุน 1 ล้านบาทที่ยั่งยืนและประเมินความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการกองทุน
- 2.3 เพื่อให้เห็นคุณค่าและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านในการเสริมสร้างอาชีพในด้านต่างๆจากเงินกองทุน 1 ล้านบาทเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านเพียงใด
- 2.4 เพื่อทราบศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่นและความเข้มแข็งของชุมชน

3. กรอบแนวความคิดทฤษฎี

กรอบแนวความคิดทฤษฎีหรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ครั้งนี้ได้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่าชิฟฟ์โมเดล เป็นแนวความคิดและรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ซึ่งเป็นแนวคิดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการให้นักศึกษาใช้ “ตัวแบบแนวความคิดเชิงระบบ” (system model) เป็นกรอบในการระบุตัวบ่งชี้และตัวแปรหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เกิดประโยชน์เพื่อนำมาใช้สำหรับเป็นทางเลือกในการตัดสินใจ ซึ่งเรียกว่า “ชิฟฟ์โมเดล” (CIPP Model) โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท มีรายละเอียดดังนี้ (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา)

3.1 การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของปัญหา

3.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินโครงการ

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้ข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

3.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยน โครงการ

4. วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังนี้

- 4.1 ศึกษาทำความเข้าใจกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- 4.2 ศึกษาวิเคราะห์โครงการของหมู่บ้านที่ทำอยู่ เช่น หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย การดำเนินการ งบประมาณ ระยะเวลาและประโยชน์ที่ได้รับ
- 4.3 กำหนดประเด็นในการประเมินโครงการ
- 4.4 กำหนดตัวชี้วัดเพื่อดูความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการดำเนินโครงการ
- 4.5 วางแผนการประเมินโครงการ เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ
- 4.6 ออกแบบการประเมินโครงการเพื่อให้การทำงานมีระบบมีขั้นตอน
- 4.7 กำหนดรูปแบบการประเมิน เพื่อวางโครงร่างให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน โดยใช้ชีพชีพอเมเคลววิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
- 4.8 ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงหรือหลักฐาน
- 4.9 ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงเช่นแบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและการสังเกต
- 4.10 วิเคราะห์ข้อมูล การรวบรวมข้อมูลนำมาตีความพิจารณาจากข้อมูลที่ได้
- 4.11 เสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปในรูปแบบของสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

- 5.1 ได้ทราบว่าประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้ความสามารถในการดำเนินการ การจัดการ และ บริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านได้ด้วยตนเอง
- 5.2 ได้ทราบว่าเงินกองทุน 1 ล้านบาทสามารถเกิดอุปโภคบริโภคต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน

- 5.3 ได้ทราบขีดความสามารถ ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านว่าสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนได้เห็นความร่วมมือร่วมใจของประชาชนในหมู่บ้านในการช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญ
- 5.4 ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและแนวทาง ในการวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่างๆ ในระดับหมู่บ้านและชุมชน
- 5.5 ผู้ศึกษา ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์อันนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่างๆอย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นนโยบายหลักการ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสรุปได้เป็น 8 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้นซึ่งมี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีและถือเป็นนโยบายในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้การสร้างความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหาโดยรัฐบาลได้ตั้งกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทโดยมอบหมายให้ทุกหมู่บ้านและแต่ละหมู่บ้านได้มีคณะกรรมการในการบริหารจัดการเงินกองทุนเอง

การที่รัฐบาลส่งเงิน 1 ล้านบาทมายังหมู่บ้านเป็นการทำทนายประชาชนอย่างหนึ่งแต่จะต้องติดตามการปฏิบัติว่าจะสอดคล้องกับนโยบายที่รัฐบาลให้มาหรือไม่ซึ่งเป็นการทำทนายคณะกรรมการในการตรวจสอบความโปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะนั้นชาวบ้านจะต้องดูแลให้เงินพอกองทุนหลังจากที่มีการอนุมัติโครงการไปแล้ว 3,611 โครงการได้มีการติดตามผลตามหมู่บ้านต่างๆนอกจากนี้ยังพบปัญหาต่างๆ เช่น คณะกรรมการยังไม่เข้าใจในเรื่องของการบริหารจัดการแล้วนำมาปรับปรุงพัฒนา บางหมู่บ้านสัดส่วนผู้กู้ของผู้ด้อยโอกาสก็ยังไม่ทั่วถึงนับเป็นเรื่องของความไม่เท่าเทียมและยังพบว่าในส่วนของคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการและการบริหารในส่วนของสมาชิกกองทุนนั้นมีการขอกู้ไปแล้วแต่ไม่ได้นำไปประกอบอาชีพตามที่ได้อื่นเรื่องไว้หรือไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติคือ

- 1.2.1 ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 1.2.2 การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
- 1.2.3 การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
- 1.2.3 มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 1.2.4 การมีส่วนร่วมในการจัดทำกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 1.2.5 สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบอย่างครบถ้วน
- 1.2.6 มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 1.2.7 เสริมสร้างความรักความหวงแหนความรับผิดชอบ

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1.3.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน
- 1.3.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารการเงินทุนของตนเอง
- 1.3.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 1.3.4 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 1.3.5 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบนี้ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในด้านต่างๆ

หมวด 1 ข้อความทั่วไป

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวด 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

เมือง

หมวด 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
ระดับจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

(ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นควรมีระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้มีอำนาจ
และหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนนโยบาย และแผนงานในการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมืองเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนดังกล่าว เป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ
สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา (รายละเอียดดูในภาคผนวก ก)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ระเบียบนี้เป็นการปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการ
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น(รายละเอียดดูในภาคผนวก
ก)

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการ
กู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วย
การจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

1.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมจะต้องมี สามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

1.3 วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุน วันที่ 29 กรกฎาคม 2544

2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัด
ตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยมีขั้นตอนดังนี้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

4.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1. จัดทำแบบคำขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ. 2 จากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ
2. ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน

3. เปิดบัญชีกับธนาคาร

4.2 การประเมินความพร้อมของกองทุน

เมื่อกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองได้ยื่นขึ้นทะเบียนต่อธนาคารและคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน
4. ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านหรือสมาชิกในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน สำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่ายการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่สมาชิกในหมู่บ้าน

2.2 เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะและเงินรับฝาก

2.3 เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2.4 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

2.5 เพื่อนำดอกผลมาจัดทำเป็นกองทุนสวัสดิการหมู่บ้าน

3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

3.1 เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล

3.2 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน

3.3 ค่าธรรมเนียมแรกเข้าของสมาชิก

3.4 เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก

3.5 เงินค่าหุ้น

3.6 เงินกู้ยืม

3.7 เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระผูกพัน

เรื่องใด ๆ

4. คุณสมบัติของสมาชิก

4.1 เป็นผู้ที่ทำนากพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านภูเขาลาด เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน

4.2 เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี และมีการงานทำเป็นหลัก
เป็นแหล่ง

4.3 เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

4.4 ไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือสติฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

5.1 ขอสมัครเป็นสมาชิกกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

5.2 ยื่นขอสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง เมื่อคณะกรรมการกองทุนได้พิจารณาเห็นสมควรรับบุคคลใดเป็นสมาชิกจะแจ้งให้บุคคลนั้นมาชำระค่าธรรมเนียมค่าหุ้นเพื่อเป็นทุนของกองทุน

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก ตามเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 ตาย

6.2 ลาออกและได้รับอนุญาตให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน การลาออกนั้น สมาชิกจะต้องทำหนังสือแจ้งและผู้ที่ลาออกต้องชำระหนี้เงินที่กู้ยืมพร้อมดอกเบี้ยให้เสร็จสิ้นทั้งหมดจึงจะสามารถลาออกจากการเป็นสมาชิกได้

6.3 จงใจปิดบังใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ที่ได้รับไว้ความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิกนำทรัพย์สินของกองทุนไป

(ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้นคณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่เป็นกลุ่ม องค์กรชุมชน หรือปัจเจกบุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนที่ประสงค์จะขอกู้จากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจนโดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนดขอกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอกู้ทั้งหมดหรือบางส่วนให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ ให้ผู้ขอกู้ได้รับอนุมัติเงินกู้เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. ให้คณะกรรมการกองทุน กำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณีและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลักและปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละรายการชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืนธนาคารและนำหลักฐานการส่งชำระเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

7. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้ส่งดอกเบี้ยที่ถูกปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้ คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้อย่างหนึ่งรายใดก็ได้เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการอื่น ๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนโดยทันที ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้เงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา สมาชิกซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

กรณีกองทุนหมู่บ้านภูวาลาด มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้มีดังนี้ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้จะพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของผู้กู้ว่าจะเอาไปลงทุนทำอะไรอย่างไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ลักษณะของโครงการจะต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริงตามจำนวนเงินที่ขอกู้มา มีความเป็นไปได้ทางการตลาด มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนและจะต้องพิจารณาให้ผู้กู้ตามระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมิน แบบซิฟพีโมเดล

1. รูปแบบการประเมินซิฟพีโมเดล (CIPP Model)

สตัฟเฟิลบีม (อังกาโน จันเนียร สุขหลาย และคณะ) ได้เสนอแบบจำลอง CIPP เพื่อประเมินผลโครงการซึ่งได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่” ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภทซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซิฟพี (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่ประเมินซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation: I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้ดำเนินการในช่วงต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยมีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำมาใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำมาใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ สัมเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจ อย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่นักศึกษา ให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ และการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริง ในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้ โดยเนื้อหาหลักสูตร จะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีระยะเวลาในการศึกษาจนจบหลักสูตร รวมทั้งสิ้น 10 เดือน และผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ” เป็นการเพิ่มศักยภาพ และยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความจริงในหลาย ๆ ประการเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ดังที่กล่าวถึงในบทที่ 1 และบทที่ 2 ดังนั้นในบทที่ 3 นี้จะกล่าวถึงหลักวิธีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของชุมชนบ้านภูเขาลาด ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ

จากแนวคิดและรูปแบบการประเมินแบบชิฟฟ์โมเดลของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์แบบจำลอง ชิฟฟ์โมเดลมีวิธีการดังนี้

1 การประเมินสภาพแวดล้อม (C : Context Evaluation) การประเมินสภาพแวดล้อมซึ่งอยู่รอบๆหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน เช่นสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพของดิน ป่าไม้ หนองน้ำ วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็น ปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (I : Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้รู้ เป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นเพื่อที่จะพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินการโครงการ

3 การประเมินกระบวนการ (P: Process Evaluation) เป็นการประเมินของทั้งสองหน่วยระบบคือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้กับหน่วยระบบกิจการผู้รู้ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4 การประเมินผลผลิต (P: Product Evaluation) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและการแนะนำส่งเสริมผู้รู้กับหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้รู้เป็นการ

ประเมิน เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นให้ตรงกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือ โดยวิธีการดำเนินโครงการ คือ

1. การประเมินระหว่างดำเนินงานเพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินโครงการต่อไป
2. การประเมินผลรวมมีเป้าหมายคือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้วซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดคุณค่าความสำเร็จของโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันให้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี
3. การประเมินคุณค่าภายในเป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเริ่มดำเนินโครงการ
4. การประเมินคุณค่าเป็นการประเมินในส่วนที่เป็นผลของการประเมินโครงการที่มีต่อชาวบ้านผู้ถือหุ้น

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronbach's Evaluation Model)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดโครงการโดยมีวิธีการดำเนินงานดังนี้คือ ศึกษาถึงสภาพที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการพิจารณาศักยภาพเมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการที่มีแนวทางการวัดผลได้อย่างหลากหลาย อาทิ การตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ หรือการสังเกต

ทฤษฎีเชิงระบบ จึงกล่าวได้ว่าชุมชนท้องถิ่นหนึ่งๆ ก็คือหนึ่งหน่วยระบบที่เป็นหน่วยทำงาน มีปัจจัยนำเข้ามีกระบวนการ มีผลผลิตและมีขอบเขต ในหน่วยระบบชุมชนท้องถิ่นจะประกอบขึ้นด้วยอนุระบบต่างๆ หน่วยอนุระบบการปกครอง หน่วยอนุระบบการประกอบอาชีพ หน่วยอนุระบบการนับถือศาสนา ฯลฯ ดังนั้นกองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นแล้วก็ถือว่าเป็นหนึ่งหน่วยอนุระบบของหน่วยระบบชุมชนท้องถิ่นและในหน่วยอนุระบบกองทุนหมู่บ้านยังประกอบไปด้วยหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการประเมินที่มีระบบรูปแบบในการประเมินโครงการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการ ในหมู่บ้านภูเขาลาดหมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีประชากรทั้งหมด 790 คน ครัวเรือน เป็นชาย 1,426 คน หญิง 1,573 คน โดยส่วนมากประกอบอาชีพด้านการเกษตรทั้งสิ้น ประชากรในหมู่บ้านอาศัยอยู่ภายใต้การนำของผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยชาวบ้านทุกคนเสมอภาคกันในหมู่บ้านภูเขาลาดหมู่มีคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด 13 คน เป็นชาย 6 คน เป็นหญิง 7 คน ซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) สมาชิกบางส่วนของกลุ่มเป้าหมายเป็นตัวแทนในการเก็บรวบรวมข้อมูล การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการจึงมีทั้งกลุ่มตัวอย่างจากที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกกองทุนและกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างที่ใช้กับประชากรที่มีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละสถานการณ์หรือต่างอาชีพ การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านจึงมาจากทฤษฎีความน่าจะเป็นซึ่งสมาชิกทุกหน่วยของประชากรมีโอกาสถูกสุ่มเท่าๆกันโดยกำหนดขนาดตัวอย่างร้อยละ 20 ตามหลักการประเมินเพื่อการพัฒนา

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

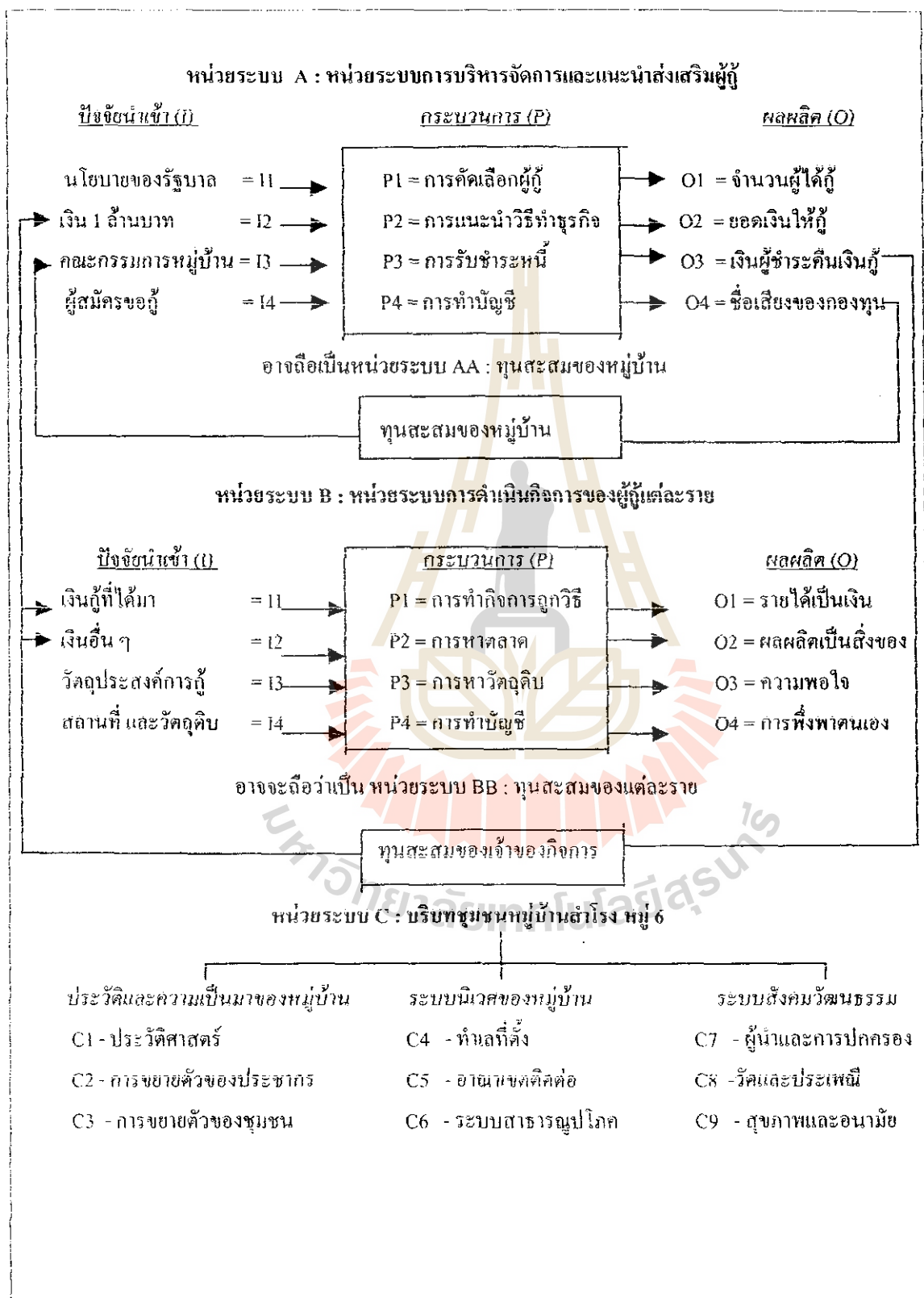
ตัวแปร คือ สิ่งที่ถูกวิจัยศึกษาและหาคำตอบนั้น อาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนไปได้

ตัวชี้วัด คือ ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งในตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงในเชิงคุณภาพ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรและตัวชี้วัดโดยภาพรวมของกองทุนหมู่บ้าน ประกอบไปด้วยหน่วยระบบ 2 ระบบ คือ

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

แผนภูมิที่ 3.1 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบ “ซีพีโมเดล”

หน่วยระบบ A ประกอบด้วย

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- 1.1 นโยบายของรัฐบาล ระเบียบ แนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 1.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท
- 1.3 คณะกรรมการหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารเงินกองทุน
- 1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืนกองทุน
- 1.5 ผู้สมัครขอกู้เป็นสมาชิกกองทุน
- 1.6 ดอกเบี้ยจากการชำระเงินคืน

2. กระบวนการ ได้แก่

- 2.1 การคัดเลือกผู้กู้เข้าเป็นสมาชิกกองทุน
- 2.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจตามความถนัดความสามารถของแต่ละบุคคล
- 2.3 การรับชำระหนี้คือการส่งเงินคืนกองทุนตามระยะเวลาที่กำหนด
- 2.4 การทำบัญชีเพื่อจัดเก็บและจัดสรรอย่างมีระบบถูกต้อง
- 2.5 การช่วยเหลือตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ของสมาชิก

3. ผลผลิต ได้แก่

- 3.1 จำนวนผู้ได้กู้จากผู้ยื่นขอเป็นสมาชิก
- 3.2 ขอดเงินให้กู้เพื่อไปประกอบอาชีพ
- 3.3 กองทุนสะสมจากการฝากเงินของกลุ่มองค์กรเช่น กลุ่มออมทรัพย์
- 3.4 ชื่อเสียงของชุมชน

หน่วยระบบ B ประกอบด้วย

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- 1.1 เงินที่ผู้มาได้เพื่อนำไปสร้างงาน สร้างรายได้
- 1.2 เงินอื่น ๆ เช่น ดอกเบี้ย ค่าปรับต่างๆตามระเบียบของกองทุน
- 1.3 สถานที่และวัตถุดิบจากการซื้อ หามาเพื่อทำกิจการ
- 1.4 กำลังการทำงาน เช่น นักศึกษาผ่านงาน
- 1.5 การขยายกิจการเพื่อเพิ่มรายได้

2. กระบวนการ ได้แก่

- 2.1 การทำกิจกรรมที่ถูกต้องวิธีจากการที่มีการจัดอบรมวิชาชีพ
- 2.2 การหาตลาดที่ดีเพื่อรองรับผลผลิตของสมาชิก
- 2.3 การหาวัตถุดิบที่ดีเพื่อคุณภาพของผลผลิต

2.4 การทำบัญชีเพื่อบริหารเงินกองทุน

2.5 การวิเคราะห์ประเมินเพื่อทราบค่าความเป็นไปของโครงการ

3. ผลผลิต ได้แก่

3.1 รายได้ที่เป็นเงินจากการดำเนินการขายผลิตผล

3.2 ผลที่เป็นสิ่งของ เช่นสถานที่ อุปกรณ์ประกอบกิจการ

3.3 ผลเป็นชื่อเสียงที่ดีที่ช่วยเสริมสร้างงาน สร้างรายได้

3.4 ผลเป็นความพอใจจากการมีงานทำและมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวและช่วยเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการเครื่องมือที่ใช้กับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบ บร. ต่าง ๆ และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม ซึ่งมีทั้งแบบมาตรฐานและแบบเฉพาะกิจที่สร้างขึ้นเองด้วย อันได้แก่

4.1 แบบสัมภาษณ์ คือการเข้าไปสอบถามเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้นำนามบันทึกในแบบรายงานข้อมูล บร.1 – บร. 12 ดังนี้

1.) แบบบร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชน

2.) แบบบร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

3.) แบบบร.3 แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.) แบบบร.4 รายงานการปฏิบัติงานรายเดือน

5.) แบบบร.5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

6.) แบบบร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

7.) แบบบร.7 แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

8.) แบบบร. 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

9.) แบบบร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์

10.) แบบบร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน

11.) แบบบร.11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี

12.) แบบบร.12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

4.2 การสังเกต ทำได้ 4 วิธี คือ

1.) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การนั่งฟังและเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการกองทุน

2.) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การเข้าไปสังเกตผู้รู้หรือชาวบ้านประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น ปลูกมัน ปลูกเตย เลี้ยงโค – กระบือ หรือ แม้แต่ช่างซ่อมทำงานในอู่ และคุยด้วยพร้อมสังเกตไปด้วย

3.) การสังเกตทางตรง คือ เข้าไปในหมู่บ้าน แล้วผู้วิจัยสังเกตเอง

4.) การสังเกตทางอ้อม คือ การฟังผู้อื่นเล่าเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการข้อมูล

5.) การจัดเวทีประชาคม คือ การร่วมกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความคิดและช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน เช่น การเปิดเวทีประชาคมเพื่อทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขึ้นซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ชาวบ้านและสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนของพวกเขาเอง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปฐมภูมิและทุติยภูมิ

5.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ การสังเกต และการทำเวทีประชาคมในพื้นที่หมู่ 5 บ้านภูเขาลาด ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

5.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินได้เลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว อาทิ กชช 2ค. ความจำเป็นพื้นฐาน เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลของหมู่บ้าน แผนที่หมู่บ้าน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดทำให้เป็นระบบระเบียบและง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปล และสรุปความโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยสามารถจำแนกประเภทของการวิเคราะห์ได้ 2 แบบดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้ในประเด็นที่ต้องการ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย รายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี CIPP Model และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนนี้ได้แบ่งผลการประเมินออกเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ขณะนี้ชาติของเราประสบภาวะวิกฤตทุก ๆ ทาง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ อาจจะเรียกว่าเป็นวิกฤตการณ์แห่งการทำลายตัวเองก็ได้ เป็นวิกฤตการณ์ครั้งร้ายแรงที่สุด และยากที่สุดของคนไทย เพราะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและยากต่อการเข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจก็แก้ไขไม่ได้ เมื่อแก้ไขไม่ได้ก็เพิ่มพูนและวิกฤตมากขึ้นจนถึงจุดแตกหัก นั่นคือเกิดความรุนแรงขึ้นในสังคม อย่างปัญหาเรื่องความยากจน เรื่องคนจนและการแย่งชิงทรัพยากรในชนบทนั้น เห็นได้ชัดเจนว่า เป็นเสมือนระเบิดเวลาที่กำลังจะนำไปสู่ความรุนแรง ถ้าอดทนจนไม่ทัน สังคมไทยกำลังนั่งทับระเบิดเวลาอยู่ โดยคนข้างบนไม่รู้ตัว และไม่รู้ความจริง การรู้ความจริงและการช่วยกันถอดชนวนระเบิดเวลากฎนี้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติของคนไทย

การพัฒนาในช่วง 40 ปี ที่ผ่านไป คือ การทำลายฐานล่างของสังคมให้อ่อนแอ สรุปก็คือการไปเอาของที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของคนส่วนใหญ่มาเป็นเงินของคนส่วนน้อย เช่น ที่ดิน ป่า ไม้ ฯลฯ รวมถึงทุนทางสังคมอื่น ซึ่งเชื่อมโยง เป็นการบูรณาการกับชีวิตของคน การพัฒนาที่ผ่านมาทำลายฐานล่างเหล่านี้ลงทุก ๆ ทาง ทั้งฐานทางสังคม คือ ชุมชน และฐานทางคุณค่าหรือจิตวิญญาณ สังคมไทย เมื่อถูกทำลายให้ฐานอ่อนแอ สังคมทั้งหมดย่อมทรุดตัวพังทลายลง วิกฤตชาติ คืออาการของการทรุดตัวของสังคมไทย เนื่องจากการพัฒนาที่เป็นบ่อนทำลายฐานล่างของสังคมนั่นเอง

เมื่อเข้าใจสาเหตุของวิกฤติชาติ แนวทางแก้ไขก็ตรงไปตรงมา คือ การเสริมฐานล่างของสังคมให้เข้มแข็งสามารถรองรับสังคมข้างบนให้เติบโตไปได้อย่างมั่นคง พลังชุมชนทั้งหมดจะเป็นพื้นฐานพลังแผ่นดินที่ทำให้ประเทศไทยมั่นคง

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อย (SME)

คนที่นัดทำของมักจะ ไม่เก่งเรื่องการขาย ครั้นไปขายเองเสียค่าเช่าที่วันละพันในงานแสดงสินค้า ก็มีแค่คนเดินดูของ ไม่มีคนซื้อของ นี่เป็นความจริงอีกด้านหนึ่ง ซึ่งคนที่อยู่ในกิจการขนาดกลางและย่อม หรือ เอสเอ็มอี จำนวนไม่น้อยกำลังเผชิญอยู่ และไม่รู้จะหาทางออกอย่างไร และไม่ได้แตกต่างกับปัญหาของหน่วยราชการที่เข้าไปส่งเสริมให้ชาวบ้าน หรือชุมชน ผลิตสินค้า เพื่อสร้างรายได้เสริม ที่มักจะตกม้าตายเพราะ ไม่รู้จะเอาสินค้าไปขายที่ไหน ขายให้ใคร

ศูนย์สินค้าไทยเอสเอ็มอี ซึ่งตั้งอยู่ถนนพระราม 3 ภายใต้การสนับสนุนของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมถูกตั้งขึ้นเพื่อหาทางออกเกี่ยวกับปัญหาทางการตลาดของกิจการเอสเอ็มอี โดยผู้ริเริ่มและเจ้าของก็คือ “อิริค ไคน์” ประธานกรรมการ ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมขนาดกลาง-ขนาดย่อม “อิริค” สถาปนิกชื่อดังจากฮ่องกงผู้ผันตัวเองเข้ามาเป็นนักพัฒนาที่ดิน ร่วมกับกลุ่มสหวิริยาสร้างโครงการอาคารชุดขนาดใหญ่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในชื่อ “เอสวีชีดี” ด้วยความเชื่อมั่นในศักยภาพของ ถนนพระราม 3 ที่ กทม. ฝันที่จะทำให้กลายเป็นถนนเศรษฐกิจเส้นใหม่แทนถนนสีลม แต่วิกฤติเศรษฐกิจทำให้โครงการนี้ชะงักงันไป หลังจัดการปรับโครงสร้างหนี้ และแบ่งแยกทรัพย์สินกับกลุ่มผู้ร่วมทุนเดิม “อิริค” เดินหน้าฟื้นฟู “เอสวีชีดี” ตามฝันของสถาปนิกอีกครั้ง

จุดเริ่มต้นโดยการเปิดร้านจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมไทย เพื่อรองรับกรุ๊ปทัวร์และชุมชนคนต่างชาติดูอยู่ที่นี่ จึงขอความร่วมมือกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและสถานสัมพันธเป็นศูนย์สินค้าไทยเอสเอ็มอีในที่สุด พิพิธภัณฑ์ผ้าไหมแห่งนี้ ลงทุนไปกว่า 30 ล้านบาทในพื้นที่ 3,000 ตารางเมตร เป้าหมาย คือ ความต้องการทำศูนย์ขายสินค้าในราคาขายส่ง ไม่ใช่ราคาที่บวกขึ้นไป 200-300% โดยผู้ผลิตจะได้รับกำไรที่เท่ากับขายส่งให้ที่อื่น ๆ ที่ทำเช่นนี้ได้ก็เนื่องจากโซห่วยค้าใช้จ่ายอื่น ๆ แฝงอยู่ในการดูแลอาคารอยู่แล้ว ซึ่งเชื่อว่าศูนย์ ฯ จะเป็นตัวหนึ่งที่ปลุกความศรัทธาให้ชุมชน สิ่งสำคัญ คือ ต้องการจะโคไปพร้อมกับสมาชิก โดยมีการพัฒนาธุรกิจคอยให้คำแนะนำทั้งก่อนวางสินค้า คำนะนำเรื่องรูปแบบบรรจุภัณฑ์ จนถึงกำลังการผลิต และในอนาคตที่มจะเดินทางไปออกบูธในงานแสดงสินค้าทั่วโลก เพื่อขายสินค้า รวมถึงการพัฒนาเข้าสู่ระบบขายออนไลน์ โดยสมาชิกไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในภาวะการที่ “เอสเอ็มอี” ถูกยกความสำคัญขึ้นมาหลังจากช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ และเริ่มมีตลาดขึ้นมารองรับ ไม่ว่าจะเป็นงานแสดงสินค้าหรือศูนย์แสดงสินค้าต่าง ๆ “ศูนย์สินค้าไทยเอสเอ็มอี” ก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ แต่โจทย์สำคัญคงจะอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะดึงดูดให้

เอสเอ็มอีเข้ามาวางสินค้าจนเต็มพื้นที่ให้เร็วที่สุด หากศักยภาพที่ผู้บริหารของศูนย์กล่าวว่ามีอยู่จริง ความครบครันของสินค้าก็น่าจะเป็นปัจจัยซึ่งเป็นอนาคตของศูนย์ฯ แห่งนี้ไม่น้อย

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ต่างชาติมั่นใจเศรษฐกิจไทยหลังรัฐบาลเข้าไปแก้ปัญหาทุกภาคธุรกิจโดยใช้นโยบายขาดดุลงบประมาณ ระบุ ไอเอ็มเอฟปรับการขยายตัวของไทยจาก 2.7 เป็น 3.2% เป็นสัญญาณบ่งชี้ชัดเจนว่ารัฐบาลประกาศเข้าไปสู่ภาคส่งออกครั้งปีหลัง ตลาดหุ้นให้ความสนใจมาก เพราะเศรษฐกิจจะยืนขึ้นได้จะต้องมีตลาดทุนและตลาดเงินที่แข็งแกร่ง และยืนยันว่าการที่ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ทะลุ 400 จุด เมื่อวันอังคารที่ 28 พ.ค. นั้นเป็นสัญญาณชี้วัดว่าความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศกลับคืนมาแล้ว นอกจากนั้น ดัชนีตลาดยังทะลุ 400 จุด กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (ไอเอ็มเอฟ) ก็ปรับประมาณการเศรษฐกิจไทยจาก 2.7% เป็น 3.2% ซึ่งถือเป็นเรื่องน่าสนใจที่ไทยได้รับการปรับครั้งเดียวถึง 0.5% เพราะปกติไอเอ็มเอฟเป็นองค์กรค่อนข้างอนุรักษ์นิยม แนวทางและมาตรการต่างๆ ของรัฐบาลมาถูกทางไม่ว่าจะเป็นการกระตุ้นอสังหาริมทรัพย์ การท่องเที่ยวที่มีธุรกิจต่อเนื่องเชื่อมโยงมากมาย หลังจากในครึ่งปีแรกใช้เวลาในการดูแลเศรษฐกิจทั้งการเงิน ภาคคลัง การท่องเที่ยว แต่ในครึ่งปีหลัง ได้ให้ความสำคัญกับภาคการส่งออกมากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมา นักลงทุนต่างประเทศเคลื่อนย้ายทุนมาไทยมาก แต่ภาคการส่งออกยังไม่ได้รับการแก้ไข สิ่งที่ยังน่าห่วงอยู่ก็คือการส่งออกที่ยังหดตัวทั้งที่สินค้าไทยมีความหลากหลาย ขณะนี้ในเชิงปริมาณการส่งออกไทยก็เริ่มขยายตัว ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ชี้แจงแล้วว่าเดือนเมษายนการส่งออกกลับมาบวก และจะเริ่มปรับตัวดีขึ้น และเมื่อสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นจะฟื้นตัว หรือตลาด เอเชียมีสัญญาณฟื้นตัวขึ้นก็จะช่วยให้การส่งออกของเราดีขึ้น

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ปัจจุบันเรามักจะได้ยินคำว่า “การจัดระเบียบสังคม” ผ่านทางสื่อต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง อันที่จริงแล้วสังคมไทยมีการจัดระเบียบสังคมมานานแล้ว แต่อาจจะไม่ทราบเพราะได้แทรกอยู่ในวิถีชีวิตของคนในสังคมและเมื่อสังคมโลกได้ให้ความสำคัญกับกระแสแห่งการพัฒนาประเทศ สังคมไทยก็ได้รับอิทธิพลจากกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านคมนาคม ด้านสื่อสารมวลชน เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อทั้งเชิงบวก และเชิงลบ

ทุกสถาบันทางสังคมย่อมจะมีหน้าที่ในการอบรมบ่มนิสัยและสั่งสอนให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ไม่ว่าจะเป็นสถาบันศาสนาที่มีบทบาทในการปลูกฝังด้านศีลธรรม สถาบันการศึกษา มีบทบาทในการให้ความรู้หรือเป็นแหล่งการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน สถาบันการปกครอง

มีบทบาทในการจัดการหน่วยย่อยต่าง ๆ ดังนั้นการจัดระเบียบสังคม เป็นการกำหนดกรอบและแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในสังคม รวมทั้งการจัดการเชิงระบบด้วยการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้ทุกหน่วยย่อยหรือส่วนต่าง ๆ ในสังคมเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและดำเนินการ

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

การเลือกตั้งผู้แทนเกษตรกรตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542 ที่ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน ที่ผ่านมานั้น มีผู้แทนเกษตรกรทั้งหมด 20 คน แบ่งเป็นภาคเหนือ 5 คน ภาคใต้ 4 คน ภาคกลาง 4 คน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 คน บุคคลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีส่วนในการผลักดันให้ พ.ร.บ. กองทุนฟื้นฟูชีวิตเกษตรกร 2542 ได้เกิดขึ้น ช่วงปี 2540-2541 ในยุคที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาล และเมื่อกฎหมายมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2542 บางคนยังเคยเข้าไปมีบทบาทในการคณะกรรมการกองทุน ฯ ตามบทเฉพาะกาล ก่อนการกำเนิดขึ้นของ พ.ร.บ.กองทุนฟื้นฟูชีวิตเกษตรกรนั้นอยู่ที่ภาคอีสาน โดยกลุ่มมูลนิธิเกษตรกร ภายใต้การนำของ อ.โสภ ประสานสอน ร่วมกับกลุ่ม สกย.อ ที่มี นคร ศรีวิวัฒน์ เป็นผู้นำ ได้หยิบประเด็นเรื่อง หนี้สินของเกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบกับปัญหาหนี้สินเป็นพื้นฐาน และเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตกสำหรับเกษตรกร พวกเขาสามารถระดมสมาชิกได้หลายแสนคน ขณะเดียวกันยังสามารถระดมพลังเกษตรกรมาร่วมชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหานี้หลายหมื่นคน

กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรมีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างและสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการพัฒนาชีวิต และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในการพัฒนาชีวิต และการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพเกษตรกรหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องรวมทั้งพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างเกษตรกร เงินกองทุนจะมาจากเงินทุนเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้ และก่อนหน้านี้รัฐบาลที่พรรคประชาธิปัตย์เป็นแกนนำโดยมี เนวิน ชิดชอบ จากพรรคชาติไทยเป็น รมช. เกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้สนับสนุนเงินทุนประเดิมก้อนแรกจำนวน 1,800 ล้านบาท มุ่งหวังที่จะเข้ามาแก้ปัญหาและฟื้นฟูชีวิตเกษตรกร จากปัญหาหนี้สินในห้วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา จึงต้องติดตามดูว่าคณะกรรมการชุดนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรได้สำเร็จ หรือว่าจะเป็นเพียงกองทุนเพื่อสร้างฐานะให้ผู้นำเกษตรกรต่อไป

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

การรวมตัวของเกษตรกร และชาวบ้านในชนบท เพื่อทำชุมชนให้เข้มแข็ง และจัดทำเป็นแผนแม่บทชุมชน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหานี้ได้ และยังเป็นการปลุกฝังให้คนในชนบทได้

ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาเกษตรกรรมของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้สนับสนุนการวางแผนแม่บทชุมชนอย่างจริงจัง โดยในปีที่ทุกสาขาต้องดำเนินการอย่างน้อยสาขาละ 1 ตำบล ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วทุกสาขา และบางสาขาได้ดำเนินการมากกว่า 1 ตำบล มีทั้งในส่วนที่ธนาคารดำเนินการเอง และบางอำเภอได้ร่วมกับองค์กรอื่น เช่น แกนนานาประชารัฐอำเภอ ซึ่งเมื่อชุมชนมีแผนแม่บทของตนเองแล้ว ธ.ก.ส. ก็พร้อมที่จะดำเนินการสนับสนุนด้านเงินทุนตามที่ชุมชนต้องการ เช่น สินเชื่อวิสาหกิจชุมชน

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวิวัฒนาการและสินค้าจากต่างประเทศ

พฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยด้วยการใช้ “แบรนด์” หรือยี่ห้อเป็นตัวตัดสินใจ กำลังเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในประเทศไทย โดยเฉพาะค่านิยมบริโภค “ของนอก” ที่ทำเอาสินค้ายี่ห้อไทยถึงกับม้วนเสื่อกันไปหลายราย ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเองก็มีศักยภาพในการผลิต เพื่อส่งไปจำหน่ายต่างประเทศได้ ในแต่ละปีอุตสาหกรรมการส่งออกของไทยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งล่าสุดถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 15 ของโลกที่มีรายได้จากการส่งออก ในปี 2545 เป็นปีที่คาดหมายว่าอุตสาหกรรมการส่งออกของไทยจะเพิ่มขึ้นอีก 8% เมื่อเทียบกับปี 2544 ความสามารถในการแข่งขันกับสินค้าแบรนด์นอกนั้น คุณภาพของสินค้าไทยสามารถที่จะสู้กับสินค้าต่างประเทศได้ ไทยพยายามสร้างความน่าเชื่อถือ ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ที่มาของชื่อหมู่บ้าน : มีสภาพเป็นเนินสูงหรือ ภูเขา มีลักษณะลาดลงมาชาวบ้านจึงเรียกชุมชนแถวนี้ว่า “บ้านภูเขาลาด” คนกลุ่มแรกที่เข้ามาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน : เป็นชาวบ้านที่อยู่บริเวณข้างเคียงซึ่งมีคลองขนาดใหญ่อยู่ใกล้และพอดีกับว่าพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ราบทำให้น้ำท่วมถึงและที่บ้านภูเขาลาดมีลักษณะเป็นเนินสูงน้ำท่วมไม่ถึงจึงทำให้คนอพยพเข้ามาตั้งรกรากที่คืนทำกินก็อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การประกอบอาชีพ

1.2.2 สภาพปัจจุบัน สภาพปัจจุบันของบ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นดังนี้

1.) ประชากร หมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 790 ครัวเรือน อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 ปี – 50 ปีเต็ม ซึ่งมีทั้งหมด 192 คน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 2,999 คน คนเป็นชาย 1,426 คน หญิง 1,573 คน ในหมู่บ้านมีคนพิการ 2 คน ซึ่งพิการตาบอด และฐานะยากจน ไม่มีผู้อุปการะ

ตารางที่ 4.1 การจำแนกจำนวนและอายุตามลักษณะประชากร

อายุ (ปี)	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
1 วัน - 3 ปีเต็ม	23	26	49
ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	22	44	76
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	43	65	108
ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	121	98	219
ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	274	250	524
ปีเต็ม - 50 ปีเต็ม	410	489	899
ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	153	295	448
60 ปี 1 ขึ้นไป	158	221	379

2.) สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ในสมัยก่อนป่าไม้บริเวณหมู่บ้านอุดมสมบูรณ์มาก มีลำคลองไหลผ่านเหมาะกับการทำ ไร่ นา สวน ปัจจุบันสายน้ำลำคลองที่เคยไหลผ่านคงเหลือเพียง คลองปรุ ที่ชาวบ้านยังคงใช้ประโยชน์จากลำคลองแห่งนี้จนถึงปัจจุบัน แต่ป่าไม้เริ่มมีจำนวนลดลงเนื่องจากนำที่ดินมาสร้างบ้านเรือนมากขึ้นและไม้ก็ถูกนำไปขาย และนำไปแปรรูปเพื่อประกอบอาชีพ

3.) อาชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ด้านการเกษตร เช่น ปลูกข้าว ทำสวนต่างๆ เช่น สวนมะพร้าว สวนกล้วย เลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ เป็ด ปลา เพราะเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ สภาพแวดล้อมก็เหมาะแก่การทำเกษตรกรรมและเริ่มมีการติดต่อค้าขายเนื่องจากผลผลิตเพิ่มมากขึ้นจนใช้บริโภคไม่หมดชาวบ้านจึงนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาแปรรูป ปรับปรุงผลผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด แล้วนำออกไปขายเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชนโดย ณ เดือนกรกฎาคม 2545 ชาวบ้านภูเขาลาดภูเงินกองทุนไปประกอบอาชีพดังนี้ ทำนา(38.09 %) ทำไร่ (3.57%) ทำสวน (2.38 %) เลี้ยงสัตว์ปศุสัตว์ (14.28%) เลี้ยงสุกร (8.33%)ค้าขาย(33.33%)

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรผลของราคาพืชเกษตรตกต่ำ ติดต่อกันอย่างต่อเนื่องหลายปี ทำให้ชาวบ้านมีผลกำไรจากการลงทุนในขั้นต่ำถึงเสมอตัว บางรายบางปีขาดทุน ทำให้ ชาวบ้านต้องหาเงิน

เพื่อต่อทุน เกิดภาวะหนี้สินขึ้น เป็นระบบลูกโซ่มัดตัวเอง ดังนั้นเศรษฐกิจในหมู่บ้านจึงอยู่ในขั้นต่ำ รายได้โดยเฉลี่ยของแต่ละครอบครัวทั้งหมู่บ้านตกประมาณ 15,000 บาท ต่อ ครอบครัว ต่อปี คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยากจนและหาเช้ากินค่ำ ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง และเนื่องจากคนในชุมชน การศึกษาน้อย ขาดความรู้ จำเป็นต้องใช้แรงงานแลกเงิน ซึ่งส่งผลให้มีนายทุนจากถิ่นอื่นมากว้านซื้อแรงงานในชุมชนไปจำนวนมาก โดยใช้ยานพาหนะมารับถึงถิ่น รับไปครั้งละหลาย ๆ คน ทำให้ชุมชนต้องขาดวัยแรงงานไป บางครั้งก็ไปทำงานคราวละหลายวัน เมื่อเสร็จงานแล้วจึงได้กลับบ้าน ทำให้ในชุมชนไม่ก่อเกิดอาชีพใหม่ ส่วนกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถใช้วุฒิการศึกษาสมัครงานได้ ก็ไปทำงานตามโรงงานต่าง ๆ ที่ต่างอำเภอ ต่างจังหวัดหมด ดังนั้นสาเหตุหลัก ๆ ที่ทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจในขั้นตกต่ำ 8 ประการ คือ

- 1.) การมีหนี้สินของชาวบ้าน
- 2.) ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง
- 3.) ราคาพืชผลตกต่ำ ทุนผลิตสูง
- 4.) ภัยธรรมชาติ
- 5.) ตลาดสินค้าเกษตรจำกัด
- 6.) ระดับฐานะทางการเงินและสินทรัพย์
- 7.) การพนัน (ห่วยได้ดิน)
- 8.) ความรู้น้อย/ขาดความรู้

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ในหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ปัจจุบันมีวัดและสถานที่ทางศาสนาอยู่ 1 แห่ง คือวัดภูเขาลาด เมื่อมีประเพณีงานบุญต่าง ๆ ก็ไปทำที่วัด วัดดังกล่าวมีพระ 16 รูป เณร 20 รูปและเด็กวัด 2 คน ส่วนประเพณีต่าง ๆ ที่ยังถือปฏิบัติกันอยู่ก็ได้แก่

- 1.) ประเพณีทำบุญตักบาตรในวันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ
- 2.) ประเพณีรดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์
- 3.) การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ ได้แก่

ลักษณะด้านดีของหมู่บ้าน คือ

- 1.) ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ว่าวัยรุ่น เด็กหรือวัยใช้แรงงาน
- 2.) ชาวบ้านมีน้ำใจต่อกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 3.) มีความสามัคคี
- 4.) นับถือกันให้เกียรติกันตามอาวุโส ความรู้

5.) เยาวชนรักการกีฬาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ลักษณะด้านด้อยของหมู่บ้าน คือ

1.) ขาดงบประมาณในการพัฒนา

2.) ชาวบ้านการศึกษาน้อย ความรู้ต่ำ

3.) ขาดสถานที่อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ได้แก่ สถานที่ประชุม ห้องสมุดชาวบ้าน และสนามพร้อมอุปกรณ์กีฬา

4.) ชาวบ้านยังคงเป็นหนี้สินจำนวนมากจากนายทุนนอกระบบ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโดยภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา แบ่งได้ 2 ระดับ ดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า

1.) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์ ชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจนโยบายของรัฐบาลดีว่ามีนโยบายอย่างไรวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างไรมีเพียงส่วนน้อยที่ไม่เข้าใจและไม่รู้เรื่อง เพราะส่วนนี้ไม่สนใจ ข่าวสารบ้านเมือง เห็นคนอื่นเขาทำก็อยากทำบ้าง

2.) เงิน 1 ล้านบาท พบว่า จะยังคงอยู่ต่อไป เพราะผู้กู้แต่ละราย เมื่อกู้ไปแล้วก็ดำเนินการในทันที บางรายก็นำเงินไปต่อยอดกิจการเดิม จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีเพียงส่วนน้อยมาก ๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะไม่สามารถส่งคืนเงินกู้ได้ตามกำหนด

3.) คณะกรรมการหมู่บ้านตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ให้มีคณะกรรมการได้ไม่เกิน 15 คน พบว่า บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีคณะกรรมการทั้งหมด 13 คน ชาย 5 คน หญิง 8 คน (รายละเอียดดูในภาคผนวก ข)

4.) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน พบว่าในหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ในระเบียบกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด กำหนดให้ผู้กู้ชำระคืนเป็นรายเดือนพร้อมดอกเบี้ย 1% เป็น 1 ปี พร้อมดอกเบี้ย 12% เมื่อครบ 1 ปี ให้ผู้กู้มาชำระเงินคืน หากไม่ชำระตามกำหนดก็จะถูกปรับ โดยคิดค่าปรับเป็นรายวัน ๆ ละ 0.50 บาท จนกว่าจะชำระคืนหมด

5.) ผู้สมัครขอกู้ ผู้ที่จะมีสิทธิกู้เงินกองทุนหมู่บ้านได้นั้น จะต้องสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ก่อนจึงจะขอกู้ได้ โดยขั้นตอนการสมัคร มีดังนี้

- 5.1) สมาชิกแสดงเจตจำนงว่าต้องการเป็นสมาชิก
- 5.2) สมาชิกกรอกใบสมัครยื่นต่อคณะกรรมการ
- 5.3) คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรให้เข้าเป็นสมาชิก
- 5.4) อนุมัติให้เข้าเป็นสมาชิก
- 5.5) แจกระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้สมาชิกทุกคนทราบ
- 5.6) ให้สมาชิกที่ต้องการขอู้เขียนคำขอู้และโครงการเสนอต่อคณะกรรมการ
- 5.7) คณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควร
- 5.8) อนุมัติให้กู้เงิน
- 6.) ทนสะสมของหมู่บ้าน
- 7.) ดอกเบี้ย พบว่า บ้านภูเขาลาดคิอัคราดอกเบี้ย ร้อยละ 12 ต่อปี

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า

- 1.) การคัดเลือกผู้กู้ สำหรับบ้านภูเขาลาดใช้เกณฑ์การพิจารณาโดย
 - 1.1) รายได้ของแต่ละครอบครัวเป็นสำคัญ
 - 1.2) ความเป็นไปได้ที่จะสามารถชำระหนี้ได้
 - 1.3) ตามความเหมาะสมอื่น ๆ
 - 1.4) ตามมติที่ประชุม
- 2.) จุดเด่นของกระบวนการคัดเลือก คือ ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง
- 3.) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ พบว่าหมู่บ้านไม่ได้ทำธุรกิจแบบเต็มรูปแบบส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรทั้งหมู่บ้าน ธุรกิจใหม่ๆ จึงไม่เกิดในชุมชน
- 4.) การรับชำระหนี้ ผู้กู้ต้องชำระหนี้คืนภายใน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ย ร้อยละ 12 ต่อปี สำหรับหมู่บ้านภูเขาลาดผู้กู้ได้กู้ 2 วงค คือ ทุกวันที่ 6 และ 17 ของทุกเดือน
- 5.) การทำบัญชี พบว่า ในหมู่บ้านผู้ทำบัญชีไม่มีความรู้ในด้านการจัดทำบัญชี ขาดบุคลากรที่มีความสามารถด้านการจัดทำบัญชี และชาวบ้านมีความรู้น้อย ไม่เข้าใจในหลักการทางบัญชี

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิต ของหน่วยระบบ A พบว่า

ในหมู่บ้านภูเขาลาดมีสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 316 คน ส่วนผู้ที่ได้กู้และได้รับอนุมัติแล้วทั้งหมด 154 คน เป็นชาย 24 คน หญิง 130 คน ยอดเงินให้กู้ สำหรับหมู่บ้านภูเขาลาดยืมเงินให้กู้ทั้งสิ้น 1,740,000 บาท คงเหลือในบัญชีกองทุนหมู่บ้าน 155,000 บาท

ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกและจำนวนเงินกู้ที่กู้เพื่อประกอบอาชีพ

อาชีพ	จำนวนคน (คน)	รวม (บาท)
ทำนา และปลูกผัก	32	405,000
ทำไร่	3	45,000
ทำสวน	2	20,000
เลี้ยงสัตว์ (สัตว์ปีก)	12	180,000
เลี้ยงสุกร	7	70,000
ค้าขาย	28	240,000
รวม	84	960,000

ตารางที่ 4.3 จำนวนเงินที่ผู้กู้ กู้ในวงเงินตั้งแต่ 20,000 บาท ขึ้นไป ไม่เกิน 50,000 บาท

จำนวนเงิน (บาท)	จำนวนคน (คน)	รวม (บาท)
10,000	22	220,000
10,001 – 20,000	48	560,000
20,001 – 30,000	-	-
30,001 – 40,000	-	-
40,001 – 50,000	-	-
รวม	70	780,000

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้นำแต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า

1.) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้เงินกองทุน ผู้กู้สามารถนำมาสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว อย่างเห็นได้ชัดเงิน โดยวงเงินกู้มีผู้กู้อยู่ในขั้นต่ำสุด 3,000 บาท มี 1 คน และมีผู้กู้สูงสุดจำนวน 20,000 บาท มี 8 คน

2.) เงินอื่น ๆ พบว่าในหมู่บ้านไม่ได้รับเงินบริจาคจากองค์กรภายนอกเลย

3.) สถานที่วัดดุดิบ

4.) กำจัดการทำงานเช่นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

5.) การขยายกิจการ กิจการของผู้มีส่วนมากเป็นการเกษตร เมื่อผู้กู้ได้เงินทุนแล้ว ก็มีการขยายพื้นที่ไปในเขตหมู่บ้านอื่นอีก โดยการหาเช่าที่ดินของผู้อื่น เพื่อทำการกิจการและขยายต่อ

2.2.2 ผลการประเมินกระบวนการ พบว่า

1.) การทำกิจกรรมภูมิวิถี ผู้กู้แต่ละรายส่วนใหญ่กู้เพื่อประกอบอาชีพด้านการเกษตรอันได้แก่ ปลูกพืช คือ ทำนา และเลี้ยงสัตว์ คือ ไก่ เป็ด สุกร ผู้กู้สามารถทำการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ได้ โดยอาศัยประสบการณ์ที่เคยทำมาไม่น้อยกว่า 7-10 ปี โดยที่ไม่มีหน่วยงานของราชการเข้าไปในการให้คำแนะนำหรือให้ความรู้เลย ผู้กู้ได้อาศัยการลองผิดลองถูกเป็นประสบการณ์ที่ดีเยี่ยมเป็นการปูทางไปสู่ความสำเร็จได้ โดยได้ทราบปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.) การหาตลาดที่ดี อาชีพปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ที่ชาวบ้านกระทำอยู่นั้น มีโรงงานรับตลอดเวลา ส่งขายได้เลย แต่ชาวบ้านจะขาดอำนาจต่อรอง นี่คือข้อเสียเปรียบของเกษตรกร เมื่อโรงงานกำหนดราคาเช่นไรก็ต้องเป็นไปตามนั้น

3.) การหาวัตถุดิบที่ดี พบว่า การทำการเกษตร ชาวบ้านได้แสวงหาวัตถุดิบที่ดี เพื่อการพัฒนาตลอดเวลา เช่นการจัดอบรมเกี่ยวกับวิธีการที่ทำให้ได้ผลผลิตดีมีราคา การทำบัญชี พบว่า ยังขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดทำบัญชีอยู่แต่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาช่วยเหลือดูแล

4.) การวิเคราะห์ประเมินผลเพื่อเป็นการทราบความเป็นไปของโครงการ และหาทางแก้ไขให้โครงการดังกล่าวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2.3 ผลการประเมินผลผลิต พบว่า

1.) รายได้ที่เป็นเงินจากการนำผลผลิตไปขายเพื่อแลกเป็นเงิน

2.) ผลที่เป็นสิ่งของ คือเครื่องมือ อุปกรณ์ และผลผลิตที่ได้

3.) ผลเป็นชื่อเสียงที่ดีจากการพัฒนาชุมชนและการเสริมสร้างงาน รายได้ให้กับชาวบ้าน

4.) ผลเป็นความพอใจชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนให้กับชุมชน

2.2.4 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1.) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ ได้พบว่า ผู้กู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชมาก่อนนั้น จะสามารถทำได้ดีกว่าและส่งผลให้ผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ได้เรียนรู้ตามโดยยึดเอาผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อนเป็นครู เพื่อเรียนรู้ด้วยกันต่อไป

2.) จากการถုံม ได้พบว่า ผู้ส่วนใหญ่่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริง มีส่วนน้อยที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์เนื่องจากเหตุสุควิสัย เช่น ถูเพื่อทำนา แต่ฝนแล้ง ขาดน้ำทำนาไม่ได้ จึงเปลี่ยนมาเลี้ยงสุกรแทน

3. ผลการทดลองวิธีการใหม่

ผลการทดลองวิธีการใหม่ ทั้งที่โครงการริเริ่มเอง และมีผู้ให้คำแนะนำ หรือการทำกิจการของผู้ จากผลการดำเนินการแล้วพบว่า ผลการทดลองวิธีการใหม่ แบ่งได้ 2 ระดับ คือ

3.1 ผลการทดลองของหน่วยระบบ A ได้แก่

การจัดทำบัญชีแบบใหม่ จากการที่คณะกรรมการกองทุน หรือผู้เขียนสารนิพนธ์เองได้รับอบรมมาจากหน่วยงานของรัฐปรากฏว่าเป็นแบบฟอร์มและรูปแบบที่สลับซับซ้อน และมีหลายรูปแบบมาก ทำให้ยากแก่การเข้าใจ และเกิดการสับสนจึงได้ปรึกษากัน โดยสร้างแบบฟอร์มการจัดทำบัญชีขึ้นใหม่ เพื่อให้การบันทึกง่ายขึ้น เข้าใจง่ายขึ้น สำหรับชาวบ้านธรรมดา ๆ ที่ไม่เคยรู้จักการทำบัญชีมาก่อน แต่ก็ยังคงยึดหลักของความถูกต้องและตรวจสอบได้

มีการเชื่อมโยงตลาดระหว่างหมู่บ้าน พบว่าในเขตของหมู่บ้านภูเขาลาดได้มีกลุ่มพ่อค้า แม่ค้า จัดเป็นตลาดนัดขึ้น โดยให้มีตลาดนัดทุก ๆ วันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 14.00-20.00 น. ที่ตลาดนัดก็ให้มีชาวบ้านในหมู่บ้านได้นำสินค้าที่ตนผลิตขึ้น ไปขายในตลาดนัดด้วย และส่งผลให้ตลาดนัดเกิดการขยายตัวมีชาวบ้านใกล้เคียงที่อยู่ติดกัน ระยะทางไม่ไกลกัน หาสินค้าที่ตนผลิตได้มาจำหน่ายในตลาดนัดด้วย ผลพลอยได้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระหว่างชุมชนได้เกิดขึ้น

3.2 ผลการทดลองของหน่วยระบบ B พบว่า

การเลี้ยงปลาแบบใหม่ ผู้ที่กู้เงินมาเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ประสบกับปัญหาหลักอันดับ 1 คือ ความแห้งแล้ง การเลี้ยงปลาในนาข้าว ในบ่อน้ำจึงไม่ประสบผลเท่าที่ควร จึงได้มีการเลี้ยงปลาแบบใหม่ขึ้น โดยเลี้ยงในบ่อปลือก วิธีการ คือ ก่อปลือกขึ้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมแล้วแต่จะขอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือจัตุรัสก็ได้ เทพื้น โดยใช้ปูนสร้างเป็นพื้นธรรมดา แล้วก่อบปลือกขึ้นรอบเป็นเหลี่ยม ใส่น้ำขังก่อนประมาณ 1 อาทิตย์ เทน้ำทิ้ง แล้วใช้น้ำซุดใหม่ เพื่อเลี้ยงปลาคุณ การเลี้ยงก็เลี้ยงธรรมดา ให้หัวอาหารและหม่นถ่านน้ำ

การปลูกตะไคร้แบบใหม่ พบว่า มีผู้รายหนึ่ง ปลูกตะไคร้ในพื้นที่ไร่ การปลูก คือ ไถพรวนดิน แล้วใช้เชือกขึงให้ตึง เพื่อวัดระยะ แล้วใช้ไม้กระแทกตามเชือกเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ดินเป็นหลุม สำหรับเอาหัวตะไคร้ไถในหลุมแล้วกลบดิน แต่การขึงเชือกทำให้ช้าเสียเวลามากจึงเปลี่ยนมาทดลองปลูกวิธีใหม่ โดยปลูกในนาข้าวแทน วิธีการคือ ไถพรวนดินโดยใช้รถไถเดินตาม แล้วไถยก

ร่องเหมือนร่องปลูกมันสำปะหลัง แล้วใช้ไม้กระแทกหรือจอบขุดก็ได้ วิธีนี้ได้ผล คือ ประหยัดเวลา และแรงงาน ดินในนาเป็นดินเหนียวเล็กน้อยทำให้ตะไคร้งาม

4. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กูในหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

4.1 อาชีพปลูกพืช ได้แก่

4.1.1 ข้าว

- 1.) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุน และพันธุ์ข้าวที่เพียงพอ
- 2.) กระบวนการที่ดี ได้แก่ มีตลาดรองรับเป็นที่แน่นอน
- 3.) ผลผลิตที่ดี ได้แก่ ผลผลิตที่เป็นตัวเงิน

4.1.2 อ้อย

- 1.) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์อ้อยที่เพียงพอ
- 2.) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การมีตลาดรองรับที่แน่นอน
- 3.) ผลผลิตที่ดี ได้แก่ ผลเป็นรายได้ตัวเงิน

4.2 อาชีพทำสวน ได้แก่

4.2.1 สวนมะพร้าว

- 1.) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุน และปุ๋ย
- 2.) กระบวนการที่ดี ได้แก่ ตลาดกว้าง จำหน่ายได้ทุกที่
- 3.) ผลผลิตที่ดี ได้แก่ ผลเป็นรายได้ตัวเงิน

4.2.2 กล้าย

- 1.) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุนเพียงพอ
- 2.) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแล บำรุงอย่างดี และมีหลายสายพันธุ์
- 3.) ผลผลิตที่ดี ได้แก่ ผู้คนนิยมรับประทาน กล้ายเครือใหญ่มีรสหวาน

ขายได้ตลอดปี

4.3 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่

4.3.1 ไก่

- 1.) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์ไก่ ทนโรค
- 2.) กระบวนการที่ดี ได้แก่ มีการดูแลรักษา ฉีดวัคซีน
- 3.) ผลผลิตที่ดี ได้แก่ ไก่ฮ้วน มีน้ำหนัก ขายได้ราคา

4.3.2 สุกร

- 1.) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์ที่แข็งแรง ทนโรค
- 2.) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาให้อาหารอย่างเพียงพอ
- 3.) ผลผลิตที่ดี ได้แก่ สุกรมิน้ำหนัก ขายได้ราคา

4.3.3 เป็ด

- 1.) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ ลงทุนน้อยไม่ต้องเสียค่าหัวอาหาร
- 2.) กระบวนการที่ดี คือ เลี้ยงแบบธรรมชาติ
- 3.) ผลผลิตที่ดี ได้แก่ ได้ไข่ขาย แล้วยังมีลูกเป็ดให้เลี้ยงต่อ

5. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

5.1 ผลที่เกิดจากปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- 5.1.1 มีกองทุน 1 ล้านบาทเกิดขึ้นเป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
- 5.1.2 คณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการบริหารกองทุนหมู่บ้านฯ
- 5.1.3 มีกองทุนสะสมเป็นทุนหมุนเวียนให้กับชาวบ้าน
- 5.1.4 หมู่บ้านเกิดการการกระตือรือร้นในเรื่องของการเงิน และการสร้างอาชีพ

5.2 ผลที่เกิดจากกระบวนการ ได้แก่

- 5.2.1 เกิดการทำกิจการดูวิถีจากประสบการณ์การทำงาน
- 5.2.2 เกิดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องการพึ่งตนเองและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5.2.3 เกิดการพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพวัตถุดิบ
- 5.2.4 เกิดการทดลองวิธีใหม่ ๆ ขึ้น
- 5.2.5 การทำบัญชีระบบใหม่ที่ง่ายต่อการบันทึก ความเข้าใจ และสามารถตรวจสอบได้
- 5.2.6 การหาตลาดที่ดีเพื่อมารองรับผลผลิตของชาวบ้าน
- 5.2.7 เกิดแผนชุมชนพึ่งตนเอง แบบชาวบ้าน
- 5.2.8 แนวทางการจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน

5.3 ผลที่เกิดจากผลผลิต ได้แก่

- 5.3.1 เกิดอาชีพ
- 5.3.2 เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้
- 5.3.3 ผู้กู้เงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่
- 5.3.4 ผู้กู้พึงพอใจในการเกิดกองทุน

5.3.5 เกิดทางเลือกสำหรับผู้ค้อยโอกาสในเรื่องเงินทุน

6. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

ต่อไปนี้เป็นรายการตัวแปรที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ ของการทำสารนิพนธ์ บรรดาตัวแปรที่ปรากฏในข้อนี้ ส่วนใหญ่ได้มาจากการนำเอาตัวแปรมาแจกแจง และเรียบเรียงใหม่ และยังมีตัวแปรใหม่ ๆ สร้างตัวเพื่อขึ้น เพื่อตอบคำถามที่เพิ่มขึ้น พร้อมกันนี้ จึงแสดงลักษณะของค่าตัวแปร เพื่อความสะดวกแก่การเก็บข้อมูล และเขียนสรุปผลโดยดูจาก

6.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่า

6.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า เป็นการช่วยเหลือชาวบ้านได้ดี ทำให้ชาวบ้านเกิดความหวัง และมีทุนในการสร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่ครอบครัวได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.4 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ที่ทำให้เกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าตัวแปร
1. การมีกองทุน	- มีกองทุนอยู่แล้วก็กองทุน - มีกองทุนใหม่จากเงิน 1 ล้านบาท - รวมเงิน 1 ล้านบาท สมทบกองทุนใดกองทุนหนึ่ง
2. การเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน	- มีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้
3. ทักษะคนที่มืต่อกองทุน	- มีความต้องการให้เกิดกองทุน - มีการสร้างงาน สร้างรายได้ - มีสวัสดิการของสมาชิกกองทุน - ให้โอกาสต่อผู้ค้อยโอกาส
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	- มีการพัฒนาอาชีพ - สร้างงาน สร้างรายได้
5. แนวโน้มความเข้มแข็ง ความอยู่รอดของกองทุน	- มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - มีสมาชิกในชุมชนร่วมมือกันสมัครเป็นสมาชิกชุมชน - ชุมชนเกิดความสามัคคี ช่วยเหลือกันและกัน - มีการประชุมเป็นนิจ - ผู้นำมีความยุติธรรม คุณธรรม

6.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า เป็นการบริหารโดยอาศัยหลักประชาธิปไตยเป็นหลัก กล่าวคือ อาศัยเสียงข้างมากเป็นหลักในการตัดสินใจ เคารพความคิดเห็นของทุกฝ่าย ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการช่วยกันในการบริหารกองทุน

ตารางที่ 4.5 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ของระบบบริหารจัดการกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าตัวแปร
1. คณะกรรมการบริหาร	- มีคณะกรรมการบริหาร - จำนวนคณะกรรมการ - การคัดเลือกคณะกรรมการ
2. ระเบียบการบริหาร	- มีระเบียบบริหาร - ร่วมกันปฏิบัติตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการ	- ประชุมคณะกรรมการ - รับสมัครสมาชิก - จัดทำบัญชี - รับฝากเงิน - ระดมทุน
4. การตัดสินใจเงินกู้	- มีระเบียบการกู้และขอกู้ - มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย - จำนวนผู้กู้
5. การจัดสรรผลประโยชน์	- จำนวนขอกู้กองทุน - จำนวนดอกเบี้ย - จัดสรรอย่างยุติธรรม

6.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า ชาวบ้านไม่ได้รับความช่วยเหลือจากทางรัฐ หรือองค์กรภายนอกและภายในเรื่องของความรู้ที่เป็นหลักวิชาการ ชาวบ้านอาศัยการช่วยเหลือแนะนำของชาวอาชีพเดียวกัน และการลองผิดลองถูก ซึ่งเป็นการพึ่งตนเองโดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.6 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ของการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง

ตัวแปร	ลักษณะค่าตัวแปร
1. เข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- ได้รับความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง - เข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. ปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับกองทุนหมู่บ้านฯ - นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในผู้รู้
3. เข้าใจเรื่องการพึ่งตนเอง	- ได้รับความรู้เรื่องการพึ่งตนเอง - เข้าใจเรื่องการพึ่งตนเอง
4. การปฏิบัติเรื่องการพึ่งตนเอง	- นำหลักการพึ่งตนเองมาใช้กับกองทุนหมู่บ้านฯ - นำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5. เข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ได้รับความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. การปฏิบัติเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ได้นำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านฯ - ได้นำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาชีพ

6.1.4 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า ชาวบ้านรู้จักการกู้ยืมก็จริงแต่จะไม่กู้กับนายทุนนอกระบบเลย จะกู้เฉพาะกับหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ซึ่งมีดอกเบี้ยถูกกว่า ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธกส. ซึ่งในขณะนี้ มีการพักชำระหนี้แล้ว

ตารางที่ 4.7 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ของการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

ตัวแปร	ลักษณะค่าตัวแปร
1. กระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับกองทุนโดยรวม	- ชี้แนะเรื่องกองทุนให้ชาวบ้านเข้าใจว่ากองทุนเป็นของสมาชิกทุกคนมีใช้เงินที่รัฐให้ยืม - ให้สมาชิกเข้าใจการดำเนินงานกองทุนว่าต้อง ช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้รู้ไม่ชำระต้องจัดการกันเองให้ได้ มิให้รัฐจัดการให้ - สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้รู้แต่ละคน	- ผู้รู้ประกอบอาชีพ ไม่กู้เงินจากแหล่งอื่นที่ดอกเบี้ยแพง - ผู้รู้ประกอบอาชีพใช้หลักการพึ่งตนเอง - ผู้รู้ประกอบอาชีพมองการณ์ไกลเรื่องของการบริโภคและการตลาด

6.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า เยาวชนในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น มีการเล่นกีฬา และแข่งขันกันในระดับหมู่บ้านด้วย สิ่งที่น่าภาคภูมิใจที่สุด คือ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดเลย

ตารางที่ 4.8 ตัวแปร และลักษณะค่าตัวแปร ของการมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

ตัวแปร	ลักษณะค่าตัวแปร
1. ศักยภาพเดิมของชุมชนด้านบริบท	- สภาพของดิน น้ำ ป่า ถนน ไฟฟ้า - จำนวนประชากร อาชีพ - ลักษณะการเป็นอยู่ อาศัย
2. ศักยภาพด้านการเงิน	- จำนวนเงินในกองทุน
3. ศักยภาพด้านทรัพยากร	- จำนวนและลักษณะประชากร - การประกอบอาชีพ
4. ทูทางปัญญา	- วัด โรงเรียน - ภาษา - ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. ความเข้มแข็งการทำกิจการผู้รู้	- อาชีพ

6.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ มี 2 ด้าน คือ

6.2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดี พบว่า

- 1.) ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมและให้ความสนใจในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านฯ
- 2.) มีผู้นำที่มีความยุติธรรม เอาใจใส่ลูกบ้าน
- 3.) ชาวสารได้รับเป็นระยะต่อเนื่อง
- 4.) ชาวบ้านมีความรับผิดชอบต่องานที่ผู้ขึ้นมา
- 5.) ความพึงพอใจในการตั้งกองทุนหมู่บ้านฯ

6.2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา ได้แก่

- 1.) ในชุมชนขาดแหล่งรับข้อมูลข่าวสาร
- 2.) สมาชิกมีความรู้น้อย ป.4 – ป.6 เท่านั้น และส่วนมากอ่าน-เขียนไม่ได้
- 3.) อาชีพของผู้รู้ไม่ก่อให้เกิดอาชีพใหม่
- 4.) ภัยธรรมชาติส่งผลให้อาชีพลดจำนวนลง

6.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

หมู่บ้านมีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน มีการอบรมเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องการผลิตของกลุ่มแม่บ้าน และเรื่องของการประกอบอาชีพ มีการจำหน่ายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งเชื่อมโยงกับตำบลอื่น ๆ และยังพบว่ามีการเชื่อมโยงของชุมชนระหว่างชุมชนกับชุมชนอีกด้วย

6.4 ความเข้มแข็งของชุมชน มี 2 ข้อ คือ

6.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า

- 1.) ชุมชนมีความสามัคคีมาก
- 2.) สมาชิกชุมชนมีความซื่อสัตย์มาก
- 3.) ชุมชนยกย่องคนทำความดีมาก
- 4.) มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาก
- 5.) มีอาชีพสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้มาก
- 6.) ครอบครัวมีความอบอุ่นมาก
- 7.) มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรขนาดปานกลาง
- 8.) มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกมาก
- 9.) ประชุมอยู่เป็นนิจ
- 10.) ผู้นำชุมชน มีคุณธรรม

6.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า

- 1.) ชุมชนมีความสามัคคีมากมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี สมาชิกในชุมชนห่างไกลจากยาเสพติด
- 2.) ครอบครัวแต่ละครอบครัวอบอุ่นมีการประกอบอาชีพที่เกิดรายได้สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ถึงแม้รายได้นั้นจะเป็นรายได้รายปีก็ตาม เพราะอาชีพส่วนใหญ่เป็นการเกษตร ผลผลิตจึงได้ 1 ปีมีเพียง 1-2 ครั้งเท่านั้น
- 3.) มีการประชุมเป็นประจำเพื่อรับทราบข่าวสารจากทางราชการ
- 4.) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
- 5.) ผู้นำมีความยุติธรรม มีคุณธรรม ช่วยเหลือสมาชิกเป็นอย่างดี
- 6.) ชุมชนนับถือผู้อาวุโส มีความรักและเคารพในผู้เฒ่าที่มีอายุมากในหมู่บ้าน ซึ่งขณะนี้เหลือน้อยเต็มที

7. การประเมินผลโดยภาพรวม

การประเมินผลโดยภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

มีเงินกองทุน 1 ล้านบาทเกิดขึ้นเป็นเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อเป็นเงินทุนของชาวบ้านหรือสมาชิกที่จะนำไปประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ชาวบ้านมีความสนใจและกระตือรือร้นเพื่อขึ้นขอเป็นสมาชิกจำนวนมากจะได้กู้ยืมเงินไปทำกิจการตามที่ตนเองมีความถนัดหรือสนใจ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจดีในการจัดการบริหารงานกองทุนแต่ยังมีปัญหาในด้านการแบ่งงานแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนเพราะมีคณะกรรมการกองทุนที่ทำงานกันจริงๆ เพียง 2-3 คนเท่านั้น ส่วนการทำบัญชีได้สร้างแบบฟอร์มจัดการทำบัญชีขึ้นใหม่ เพื่อให้การบันทึกง่ายขึ้น เข้าใจง่ายขึ้นแต่ยังคงยึดหลักของความถูกต้องและตรวจสอบได้ ด้านการตลาดมีการจัดตลาดขึ้นเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชาวบ้าน เช่น มีการเปิดตลาดนัดขึ้นในวันเสาร์ตอนเย็นเพื่อเป็นแหล่งกระจายสินค้าทำให้รายได้เพิ่มขึ้นเกิดการพึ่งพาตนเองได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในส่วนของบทที่ 5 นี้ ผู้เขียนสารนิพนธ์จะแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ คือ สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

1. สรุป

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินี้เกิดจากนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการส่งเสริมกระบวนการพึ่งพาตนเอง ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหา เสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาทพร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง โดยมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ ศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของการดำเนินการจัดการกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ดังกล่าว

ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เข้าใจ โดยศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด และใช้ชีพชีโมเดลในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านฯ โดยกำหนดตัวแปรและตัวบ่งชี้ในการเก็บข้อมูลหลังจากนั้นจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปประมวล สังเคราะห์ ก่อนเตรียมความพร้อมและอุปกรณ์ในการทำสารนิพนธ์

ผลการดำเนินงานโดยภาพรวมของหมู่บ้านภูเขาลาด หมู่ 5 ได้ทราบสภาพความเป็นอยู่วิถีชีวิตที่แท้จริงของชุมชน มีเงินกองทุน 1 ล้านบาทเกิดขึ้นเป็นเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อเป็นเงินทุนสำหรับผู้ที่จะไปประกอบอาชีพ หารายได้เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ชาวบ้านมีความสนใจและกระตือรือร้นในเรื่องของเงินและยื่นขอเป็นสมาชิกจำนวนมากเพื่อนำเงินที่นำไปประกอบกิจการตามที่ตนเองมีความถนัดหรือสนใจทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจดีในการบริหารจัดการกองทุนแต่ยังมีปัญหาในด้านการแบ่งงานแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนเพราะคณะกรรมการที่ทำงานจริงๆ มีเพียง 2-3 คนเท่านั้นส่วนการทำบัญชีกองทุนได้สร้างแบบฟอร์มจัดทำบัญชีขึ้นใหม่เพื่อให้การบันทึกง่ายขึ้น เข้าใจง่ายขึ้น แต่ยังคงยึดหลักของความถูกต้องด้านการตลาดมีการจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน

เช่น มีการเปิดตลาดนัดขึ้นในวันเสาร์ตอนเย็นเพื่อเป็นแหล่งกระจายสินค้าสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเกิดการพึ่งพาตนเองได้ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุน เพราะสมาชิกผู้รู้สามารถนำเงินไปลงทุนทำให้เกิดรายได้และมีความสามารถที่จะนำเงินนั้นมาชำระคืนทำให้มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านและเงินที่กู้ยืมไปก็ไม่สูญเปล่า

2. อภิปรายผล

2.1 กองทุนหมู่บ้านภูเขาคาได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านจากการร่วมมือของคนในชุมชน การบริหารงานของคณะกรรมการเป็นไปด้วยความโปร่งใส จัดเงิน ในชุมชนมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองอยู่ มีความร่วมมือร่วมใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันดังนี้

1.) กระบวนการการดำเนินงานการจัดการและการบริหารเงินของกองทุนหมู่บ้านบรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ มีการบริหารเงินกองทุนอย่างเป็นระบบระเบียบ สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและชุมชน เกิดมีเงินทุนหมุนเวียนในชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญ

2.) ชาวบ้านมีความสามารถในการจัดการบริหารเงินกองทุนทำให้เงินกองทุน 1 ล้านบาทยังคงอยู่เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนสืบไป

3.) ผู้ค้อยโอกาสในหมู่บ้าน ได้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างอาชีพที่ทำให้เกิดรายได้ขึ้นเลี้ยงตนเองและครอบครัว

4.) ชาวบ้านมีศักยภาพในการจัดการบริหารเงินกองทุนเกิดการพึ่งพาตนเองได้ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งขึ้น

2.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบ

ปัจจัยด้านบวก ประสพการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อน อาศัยเป็นบทเรียนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อไม่เกิดปัญหาซ้ำซาก ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพึ่งตนเองเกิดชุมชนเข้มแข็ง ส่งเสริมศักยภาพของชุมชนกับการพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป เพราะชาวบ้านไม่พึ่งถิ่นฐานบ้านเกิดของตนไปหางานทำที่อื่นกลับมาช่วยกันพัฒนาชุมชนให้มีอยู่มีกินมีเงินทุนหมุนเวียนในชุมชนและรู้จักการบริหารเงินกันเองทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบยิ่งขึ้น

ปัจจัยด้านลบ คือ คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารค่อนข้างสูง เกิดภาวะหนี้ถูกโซ่พันตัวเอง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียน เพราะผลเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนในการดำเนินกิจการให้เติบโตได้ วงเงินที่กำหนดให้กู้ยืมไม่เกินคนละ 20,000 บาท

และถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นรายๆแต่ไม่เกิน 50,000 บาท ไม่เปิดให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน และผู้ปล่อยกู้ต้องการให้เกิดกิจกรรมเล็กๆ มากมายในชุมชน แต่โอกาสคืนเงินจะยากเพราะชุมชนขาดอำนาจการซื้อ หากผู้ไปประกอบอาชีพ โอกาสจะเป็นหนี้สูญจะเกิดขึ้นง่าย

3. ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการกองทุนของหมู่บ้านภูเขาลาด พบว่า คณะกรรมการกองทุนยังรวมตัวกันยาก เพราะแต่ละท่านต่างก็มีงานยุ่ง จึงส่งผลให้การดูแลเงินกองทุนห่างเหิน จึงอยากขอแนะนำให้ประธานกองทุนต้องรู้จักแบ่งงานและมอบหมายงานว่าฝ่ายใดควรทำอะไรและมีหน้าที่อย่างไร แล้วนัดประชุมกันคราวหน้าควรจะเป็นเมื่อไร แล้วคณะกรรมการต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้วย เพราะเมื่อผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนพบว่ากรรมการที่ทำงานจริงๆมีอยู่แค่ 2-3 คน เท่านั้น ซึ่งต้องแบกรับภาระหนัก ควรมีการจัดแบ่งหน้าที่ว่าใครเป็นผู้ทำบัญชี ใครจัดเก็บเงินส่งธนาคาร การทำงานเอกสารในการปล่อยเงินให้สมาชิกกู้ ทั้งนี้เพราะประธานกองทุนขาดความเอาใจใส่ในตรงจุดนี้ อยากจะขอให้มีการแบ่งงานกันอย่างจริงจังเข้มงวด

ในส่วนของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้บางรายกู้เงินไปแล้วนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ จึงอยากแนะนำว่า ควรจะคิดว่าตนเองมีศักยภาพเพียงใด ทำสิ่งใดได้บ้าง แล้วทำสิ่งที่ตนชำนาญและมีศักยภาพในการทำ กิจการที่ตนเองมีถนัด แล้วก็ควรคำนวณดูให้ดีด้วยว่าเหตุกับผลเหมาะสมกันหรือไม่และไม่ควรนำเงินที่กู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์กับระเบียบของกองทุนเพราะจะทำให้ไม่สามารถกู้ยืมเงินกองทุนได้อีกถ้าหากคณะกรรมการกองทุนทราบ และผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับตรงนี้ให้มากขึ้น เช่น การจัดอบรมวิชาชีพให้ชาวบ้านที่มีความสนใจและมีความถนัดในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการนำไปประกอบอาชีพ และเป็นการกระตุ้นโน้มน้าวให้ชาวบ้านรู้จักใช้ประโยชน์กับความสามารถในด้านต่างๆของตน นำไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวและตนเอง และผู้กู้เองจะได้เกิดการจัดการบริหารเงินกองทุนได้ด้วยตนเองเกิดเป็นประสบการณ์และเป็นรากฐานในการจัดการบริหารเงินกองทุนในหมู่บ้านของตนอีกด้วย

ชาวบ้านในชุมชนเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดา ๆ เท่านั้นส่วนใหญ่ มีการศึกษาไม่สูงมากนัก ดังนั้น เมื่อชาวบ้านได้กู้เงินมา ไม่รู้จะนำเงินไปทำกิจกรรมใดดี ที่จะสามารถได้เงินกลับคืนโดยเสี่ยงน้อยที่สุด จึงทำให้เกิดการตามเห็นคนอื่นเขาทำอะไรแล้วได้ผลดี ก็จะทำบ้าง เมื่อทำตามแล้วบางรายประสบความสำเร็จบ้างและบางรายไม่ประสบความสำเร็จ ส่งผลทำให้ชาวบ้านเป็นหนี้เพิ่มแทนที่จะปลดหนี้ได้ บางส่วน ดังนั้นจึงน่าจะให้ความรู้ ให้เวลาแก่ชาวบ้านก่อนและมีการจัดอบรมด้านวิชาชีพ เพื่อรองรับเงินที่จะลงสู่ฐานล่างเหล่านี้ เงินกองทุนจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุดได้

บรรณานุกรม

กลุ่มงานประสานแผนอุตสาหกรรมกองประสานความร่วมมือภาครัฐบาลและเอกชน 2542.

SMEs : พื้นฐานเศรษฐกิจไทย วารสารเศรษฐกิจและสังคม 36 กันยายน – ธันวาคม 2545

หน้า 57-64 สำนักสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด
และอำเภอเพื่อ เตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุน หมู่บ้าน.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน
เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุ
สภา ลาดพร้าว

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่ม
เติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่า
ด้วยการ จัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่ม
เติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : สหพัฒนการพิมพ์

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมู่ 5 2544 ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง หมู่ 5 นครราชสีมา

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2544. คู่มือนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการ
และการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ

สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2544. ชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ทัศนทอง
การพิมพ์

สุขสรรค์. 2545. บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก้าวอย่างที่ต้องฝัน. มติชน. 31 มกราคม 2545. หน้า 12.

ศูนย์ประชาสัมพันธ์กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับโครงการเพิ่ม
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ. มติชน. 4 มกราคม 2545.